

УДК 338.439.02:355/359

Р. В. Яковенко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та економіки,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті, м. Кропивницький
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8103-8590>

В. В. Зайченко,

д. е. н., професор, завідувач кафедри "Економіка, підприємництво та готельно-ресторанна
справа", Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3648-2258>

С. А. Фрунза,

к. е. н., доцент, завідувачка кафедри фінансів та бухгалтерського обліку,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті, м. Кропивницький
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2081-7777>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.6.60

УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ БЕЗПЕКОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

R. Yakovenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing,
Management and Economics, Robert Elvorti Economics and Technology Institute, Kropyvnyts'kyj

V. Zaychenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics, Entrepreneurship, and Hotel
and Restaurant Business, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnyts'kyj

S. Frunza,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Finances and Accounting,
Robert Elvorti Economics and Technology Institute, Kropyvnyts'kyj

MANAGEMENT OF FOOD SECURITY OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF RUSSIAN ARMED AGGRESSION

Стаття розкриває зміст однієї з найважливіших екзистенційних проблем України сьогодення — можливість забезпечення населення продовольством під час війни.

Особливість теперішнього часу, що визначає наукову новизну нижчевикладеного матеріалу, полягає у активній стадії ведення бойових дій на території української держави, що вносить свої прямі та опосередковані корективи у процес організаційно-економічних відносин у сфері агробізнесу як джерела забезпечення продовольчої безпеки сучасної України. Науковою новизною запропонованого матеріалу є кумулятивний підхід до аналізу проблем управління продовольчою безпекою, які, протягом періоду її незалежності, не розв'язувались, а лише нагромаджувались і ускладнювались.

Метою статті є формування нового бачення проблеми забезпечення продовольчої безпеки України через призму руйнування значної частки потенціалу забезпечення населення продовольством, визначення новітніх факторів створення небезпек у цьому середовищі, пропонування системного підходу до проблеми забезпечення продовольчої безпеки на основі інноваційних підходів.

Здійснено класифікацію проблем у сфері продовольчої безпеки України, які поділено на 3 групи: 1) проблеми, що існували до початку війни та визначались хибним господарським механізмом та олігархічною структурою економіки; 2) ускладнення, що були викликані пандемією COVID-19 та специфічними заходами "реагування" на нього з боку держави, що також обґрунтовується олігархічним економічним інтересом; 3) ті, що з'явилися внаслідок початку агресивної стадії російсько-української війни на території нашої держави 24 лютого 2022 року.

Завершення активних бойових дій зумовить появу нової групи проблем у сфері ведення агробізнесу України залежно від результатів фіналізації гарячої стадії війни та ступеня звільнення українських територій. Також важливим питанням є те, наскільки до цього моменту посиляться/послаблять свій вплив/зникнуть існуючі проблеми. Їх наявність, гострота та ступінь впливу на існуючу ситуацію визначатимуть пріоритетність державного впливу та інструментарій державного регулювання, послідовність та логіку їх застосування.

Все це зумовлює необхідність активізації застосування інноваційних технологій у сфері агробізнесу з урахуванням існуючих проблем за причинами походження, а також для уникнення появи нових гіпотетичних проблем, що можуть бути викликані внутрішніми причинами планування та організації сільськогосподарського виробництва.

The article reveals the content of one of the most important existential problems of Ukraine today — the possibility of providing the population with food during the war.

The peculiarity of the present time, which determines the scientific novelty of the material presented below, is the active stage of hostilities on the territory of the Ukrainian state, which makes its direct and indirect corrections in the process of organizational and economic relations in the field of agribusiness as a source of ensuring food security in modern Ukraine. The scientific novelty of the proposed material is a cumulative approach to the analysis of food security management problems, which, during the period of its independence, were not resolved, but only accumulated and complicated.

The purpose of the article is to form a new vision of the problem of ensuring food security in Ukraine through the prism of the destruction of a significant share of the potential for providing the population with food, to identify the latest factors creating dangers in this environment, to propose a systematic approach to the problem of ensuring food security based on innovative approaches.

The classification of problems in the field of food security of Ukraine has been carried out, which are divided into 3 groups: 1) problems that existed before the beginning of the war and were determined by a faulty economic mechanism and the oligarchic structure of the economy; 2) complications caused by the COVID-19 pandemic and specific state "response" measures to it, which is also justified by oligarchic economic interest; 3) those that appeared as a result of the beginning of the aggressive stage of the russian-Ukrainian war on the territory of our state on February 24, 2022.

The end of active hostilities will lead to the emergence of a new set of problems in the field of agribusiness in Ukraine, depending on the results of the finalization of the hot stage of the war and the degree of liberation of Ukrainian territories. Also, an important question is how much the existing problems will strengthen/weaken their influence/disappear by this moment. Their presence, severity and degree of impact on the existing situation will determine the priority of state influence and the tools of state regulation, the sequence and logic of their application.

All this leads to the need to intensify the use of innovative technologies in the field of agribusiness, taking into account the existing problems due to the causes of origin, as well as to avoid the emergence of new hypothetical problems that may be caused by internal reasons for planning and organizing agricultural production.

Ключові слова: управління; продовольча безпека; національна економіка; агробізнес; інноваційні технології; російська збройна агресія.

Key words: management; food security; national economy; agribusiness; innovative technologies; russian armed aggression.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Питання забезпечення широких верств населення продуктами харчування завжди буде актуальним, беручи до уваги структуру та пріоритетність потреб людини, як істоти біологічної. Створення засобів живлення людського біосоціального механізму завжди викликати суперечки щодо їх ціни та механізму ціноутворення, домінуючої форми власності на засоби виробництва у цій сфері та ступеня державного втручання у підтримку агробізнесу.

Сучасний стан аграрного сектору України характеризується цілим блоком проблем, які, за своїм кількісним та якісним вмістом, набагато перевищують його конкурентні переваги та можливості. Так, наприклад, якісному використанню абсолютних переваг у вигляді родю-

чих чорноземів перешкоджає їх забруднення та неможливість використання через окупацію їх значної частини та обстріли. Справжнім глобальним викликом для сучасної України є російська збройна, інформаційна, політична та усі інші можливі форми агресії [1, с. 59].

Усю проблематику, що стосується функціонування сучасного агробізнесу в Україні, а відтак і необхідність застосування інноваційних технологій для їх подолання, можна поділити на три групи:

1) проблеми, що існували до початку війни та визначались хибним господарським механізмом та олігархічною структурою економіки;

2) ускладнення, що були викликані пандемією COVID-19 та специфічними заходами "регулювання" на нього з боку держави, що також обґрунтовується олігархічним економічним інтересом;

3) ті, що з'явилися внаслідок початку агресивної стадії російсько-української війни на території нашої держави 24 лютого 2022 року [2, с. 58].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням застосування інноваційних технологій у процесі ведення агробізнесу присвячені праці таких вітчизняних вчених як: Савицький Е.Е., Корніченко Г.С., Волощук Ю.О., Волощук В.Р., Андрєєва Л.О., Лисак О.І., Черевко І.В., Закревська Л.М., Кудлай В.Г., Кучер Л., Бойко Є.О., Юрчук Н.П., Кіпоренко С.С., Яковенко Р.В. тощо, хоча ці аспекти дедалі більше розкриваються у публікаціях бізнесменів-практиків. При цьому, в більшості випадків йдеться про: особливості використання цифрових технологій у агробізнесі, інституційний розвиток української економіки в сфері впровадження інновацій, використання нішової стратегії, державну підтримку інновацій, наслідки пандемії та соціальну відповідальність у сфері агробізнесу, конкретні вузькотехнологічні питання організації виробництва, правове забезпечення впровадження інновацій у сфері ведення агробізнесу, інноваційний маркетинг та інновації в системі управління тощо.

Проте, на сьогоднішній день, доречніше аналізувати це питання у контексті забезпечення продовольчої безпеки України. Напрямки щодо максимізації рівня продовольчої безпеки держави присвячені праці таких вітчизняних науковців, як: В. Власов, О. Гойчук, К. Голікова, О. Зеленська, С. Кваша, І. Манзій, Б. Пасхавер, П. Саблук, Ж. Сіднева, Г. Колісник, А. Баранов, С. Сторчак та багато інших.

НЕ ВИРІШЕНІ РАНІШЕ ПИТАННЯ, ЩО Є ЧАСТИНОЮ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Особливість теперішнього часу, що визначає наукову новизну нижчевикладеного матеріалу, полягає у активній стадії ведення бойових дій на території української держави, що вносить свої прямі та опосередковані корективи у процес організаційно-економічних відносин у сфері агробізнесу як джерела забезпечення продовольчої безпеки сучасної України. Науковою новизною запропонованого матеріалу є кумулятивний підхід до аналізу проблем управління продовольчою безпекою, які, протягом періоду її незалежності, не розв'язувались, а лише нагромаджувались і ускладнювались.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є формування нового бачення проблеми забезпечення продовольчої безпеки України через призму руйнування значної частки потенціалу забезпечення населення продовольством, визначення новітніх факторів створення небезпек у цьому середовищі, пропонування системного підходу до проблеми забезпечення продовольчої безпеки на основі інноваційних підходів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відповідно до проекту Закону України "Про основи продовольчої безпеки України", "продовольча безпека України ... — здатність держави задовольняти потреби населення в харчуванні на рівні не нижче медичних обґрунтованих норм гарантована наявністю відповідних ресурсів, потенціалом внутрішнього виробництва, незалежно від внутрішніх і зовнішніх умов (погроз) спроможність забезпечити сприятливу демографічну динаміку, збереження генофонду нації, сталість розвитку, інтеграцію країни у світовий економічний простір, суверенітет і незалежність" [3]. У той же час, Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану" [4] вносить корективи лише у сферу регулювання відносин стосовно землеустрою, землеволодіння та землекористування, залишаючи поза увагою законодавця безліч інших важливих питань, на які ми звернемо увагу нижче.

Спираючись на власні міркування, відзначимо, що економічний зміст категорії "продовольча безпека", як правило, розкривається з позицій споживача. Але в світлі загострення продовольчої кризи в сучасних умовах глобалізації економіки, на нашу думку, до трактування сутності продовольчої безпеки не в останню чергу слід підходити і з позицій виробника [5, с. 110]. Саме такий підхід збалансовує дію ринкового механізму, визначає пріоритетні завдання у сфері саме продовольчої безпеки.

Загалом втрати в м'ясопродуктовому напрямі у галузі тваринництва оцінюються у 15%, але у ряді великих тваринницьких ферм та м'ясокомбінатів, які територіально розташовані неподалік зони активних бойових дій цей відсоток може бути значно більшим. За оцінками профільної асоціації зменшення виробництва молока підприємствами всіх форм власності може скласти 16%. Через брак коштів у торговельних мережах сільгосптоваровиробники стикають-

Таблиця 1. Проблеми у сфері ведення агробізнесу України

Традиційні проблеми, що стосуються господарського механізму України (1 група)	Проблеми, викликані пандемією COVID-19 (2 група)	Проблеми, викликані веденням бойових дій на території України (3 група)
Дискримінація внутрішніх та зовнішніх споживачів продукції агрохолдингів на користь зовнішніх. Низький рівень платоспроможності населення, що негативно впливає на стимулювання внутрішніх дрібних виробників. Державна підтримка крупного агробізнесу, ігнорування дрібних товаровиробників, що веде до спотворення структури галузі. Якщо в розвинутих країнах ринок сільськогосподарської продукції виступає прикладом ринку досконалої конкуренції – то в Україні, він дедалі більше наближається до олігополістичної моделі. Соціальна деградація села. «Протягування» під виглядом земельної реформи ринку продажу землі на суперечливих засадах	Закриття ринків та дозвіл на роботу лише супермаркетам, що посилює монополізаційні тенденції. Обмеження/недопущення роботи ярмарків, у тому числі пов'язаних з продажем с/г продукції, посівного матеріалу, с/г техніки та інших засобів виробництва. Введення додаткового податку на землю. Легалізація використання земельних ділянок у якості застави при отриманні кредитів. Катастрофічне згорання внутрішнього ринку внаслідок скорочення доходів громадян, обмеження можливостей реалізації продукції дрібними товаровиробниками, створення передумов для скорочення можливостей простого та розширеного відтворення виробництва с/г продукції дрібним агробізнесом	Захоплення певної частки врожаю, землі, техніки, інфраструктури України тощо. Неспроможність здійснювати відповідні роботи на окупованих територіях, або тих, що перебувають під обстрілами. Обмеження експортних можливостей галузі через окупацію та контроль портів. Внесення певного хаосу у зберігання та вирощування тепличної продукції внаслідок встановлення графіків енергопостачання. Ускладнення с/г робіт через мобілізацію значної частки працівників галузі, зокрема трактористів та механізаторів. Ускладнення роботи сфери виробництва засобів виробництва для с/г через мобілізацію значної частки працівників галузі. Зростання цін на добрива та інші засоби виробництва через складність перетину кордону. Тимчасове зникнення/стрибки цін на пальне. Активізація системи державних закупівель продуктів харчування для забезпечення потреб ЗСУ та вимушених переселенців і, як наслідок, зростання зловживань у цій сфері. Послаблення контролю за якістю продуктів харчування, що реалізуються в Україні. Максимальне спрощення раціону продуктів харчування в Україні. Руйнування логістичних ланцюгів та складність постачання і транспортування продукції харчування до місць реалізації (блокування). Прагнення торговельних мереж заробити на проблемних аспектах існування, закладання в ціну реалізації підвищених рівнів ризиків. Екологічне забруднення значної частки земель с/г призначення та їх оточення, мінування, залишки значної кількості машин, механізмів, забруднення мастилом та нафтопродуктами. Складність прогнозування подальших подій і можливостей розвитку бізнесу, в тому числі аграрного. Цінова невизначеність на внутрішньому ринку та невизначеність щодо можливостей реалізації продукції за кордон. У відповідності до трансформації попиту та реалій військових дій, структурна реформа окремих господарств; наприклад – вирощування баштанних культур у Черкаській області

Джерело: розроблено авторами самостійно з урахуванням [2; 7; 9].

ся з проблемами своєчасного розрахунку за здану продукцію, крім того відчувається негативний вплив від неконтрольованого імпорту [6]. Загалом, така ситуація характеризує всю сферу агробізнесу, що територіально наближена до зони гарячого протистояння.

Серед визначальних причин, що призвели до скорочення пропозиції фасованих круп, і підняття на них цін, а також фактичного зникнення з продажу окремих видів вагових круп, слід віднести: загальний хаос у системі виробництва та логістики, пов'язаних з неможливістю прогнозування розвитку подій на фронті, подорожчання пального, ускладнення шляхів транспортування продукції до магазинів (блокування, погіршення шляхів та інфраструктури), а також бажання власників торговельних мереж нажитись на людському горі [7, с. 401].

В Україні, як і у багатьох країнах, що розвиваються, прослідковується екстенсивний характер розвитку як сільського господарства, так і більшості секторів економіки. Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції значно відстають від сусідніх країн зі схожими географічними та кліматичними умовами, а за період 1990—2010 рр. відбулося подальше скорочення виробництва багатьох сільськогоспо-

дарських культур (за винятком зростання виробництва насіння соняшника та незначного збільшення обсягів виробництва картоплі та овочів) [8, с. 71—72].

Ведення бойових дій вимагає певної інформаційної гігієни та додаткових і доволі жорстких заходів у сфері інформаційної безпеки та всього, що стосується продовольства, оскільки це також є одним з чинників, що безпосередньо впливають на рівень обороноздатності держави. І надмірне поширення актуальної поточної інформації може бути використано "північним сусідом" для створення додаткових ускладнень існуванню української держави. В сфері агробізнесу до таких параметрів варто віднести поширення інформації щодо:

— обсягів, інтенсивності та існуючих проблем у сферах посіву, збору та зберігання продукції рослинництва;

— наявних проблем у сферах обробки і транспортування усіх продуктів с/г призначення;

— виникнення кризових ситуацій щодо забезпечення певних територій певними товарами с/г призначення;

— існуючих проблем у секторах виробництва, руху, зберігання й транспортування сіль-

госптехніки, добрив та засобів захисту рослин і тварин.

Не виключено, що саме зараз відбуваються дослідження і впровадження практичних заходів, що дозволяють суттєво підвищити рівень прибутковості агробізнесу, розробити нові важелі підтримки інноваційної діяльності в сільському господарстві на основі залучення до цієї сфери країн-учасників антипутінської коаліції, до якої входить абсолютна більшість цивілізованих країн світу.

Але широкому загалу ця інформація стане доступною лише після перемоги України та цивілізованого світу, саме тому, слід передбачити можливість того, що наведені пропозиції та прогнози у цьому матеріалі, вже можуть існувати у якості практичних рекомендацій з боку конкретних діячів у сфері агробізнесу, певних вітчизняних науковців, що опікуються цією проблемою, органами державного управління і контролю, в тому числі Міністерством оборони України та Радою національної безпеки та оборони України, а також закордонними експертами у сферах сільського господарства, національної безпеки, міжнародних відносин та міжнародного договірної права.

Як вже було зазначено, перша і друга групи проблем обумовлюються існуючою структурою олігархічної економічної системи України, яка прагне до повного контролю за рівнем життя та витрачанням доходів населення. Після остаточної монополізації сфери житлово-комунального господарства та обкладання населення непомірним, нічим не обґрунтованим тягарем космічних цін на комунальні послуги, державний апарат вирішив приборкати останню сферу, що була доступною для більшості мешканців населення — виробництво та продаж продуктів харчування [9, с. 74].

Третя група проблем обумовлена веденням бойових дій на території України, знищенням виробничого і споживчого потенціалу агробізнесу, руйнуванням логістичних систем та налагоджених зв'язків, необхідність переорієнтації зовнішньоекономічних зв'язків. Їх розлога характеристика наведена у таблиці 1.

Продовольча безпека визначається рівнем ефективності всієї економіки. Однак продовольчі ресурси формуються в процесі агропромислового виробництва. Тому такі підсистеми АПК, як збут і розподіл продовольства, продовольчі резерви і споживання відносяться до функціональних підсистем [10, с. 409].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Завершення активних бойових дій зумовить появу нової групи проблем у сфері ведення агробізнесу України залежно від результатів фіналізації гарячої стадії війни та ступеня звільнення українських територій. Також важливим питанням є те, наскільки до цього моменту посиляться/послаблять свій вплив/зникнуть існуючі проблеми, наведені у таблиці 1. Їх наявність, гострота та ступінь впливу на існуючу ситуацію визначатимуть пріоритетність державного впливу та інструментарій державного регулювання, послідовність та логіку їх застосування.

Все це зумовлює необхідність активізації застосування інноваційних технологій у сфері агробізнесу з урахуванням існуючих проблем за причинами походження, а також для уникнення появи нових гіпотетичних проблем, що можуть бути викликані внутрішніми причинами планування та організації сільськогосподарського виробництва.

Література:

1. Яковенко Р. В., Педь І. В., Алексеева А. М., Олійник І. В., Тертиця О. О. Теоретико-економічне підґрунтя реалізації завдань управління економікою України в умовах російської агресії. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 2. С. 58—66. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.2.58.
2. Зайченко В. В. Інноваційні технології в агробізнесі. Стратегія фінансово-економічного розвитку підприємницьких структур в умовах глобалізації: збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Херсон, 29 листопада 2022 р.). Херсон: ХДАЕУ, 2022. С. 58—60.
3. Про основи продовольчої безпеки України: Проект Закону України від 08.04.2011 № 8370. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI00A?an=3> (дата звернення: 06.04.2023).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2145-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (дата звернення: 06.04.2023).
5. Зеленська О. О. Система продовольчої безпеки: сутність та ієрархічні рівні. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2012. № 1 (59). С. 108—112.

6. Бойко В. О., Бойко Л. О. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27> (дата звернення: 06.04.2023).

7. Яковенко Р. В., Іванченко М. Р. Управління процесами ціноутворення на деякі продовольчі товари в умовах російської агресії. Actual priorities of modern science, education and practice : Proceedings of the XXI International Scientific and Practical Conference (May 31—03 June, 2022, Paris, France), Paris, France. P. 398—401.

8. Крупін В. Є., Пушак Я. Я. Аспекти формування продовольчої безпеки України. Економічні інновації. 2012. Вип. 47. С. 70—80.

9. Яковенко Р. В. Соціальна відповідальність заходів державного регулювання стосовно сільського господарства України в умовах пандемії covid-19. Агросвіт. 2020. № 13—14. С. 72—77. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.13-14.72.

10. Голікова К. П. Продовольча безпека держави : сутність, структура та особливості її забезпечення. Наук. праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. Кіровоград : КНТУ, 2012. Вип. 22, ч. 2. С. 408—412.

References:

1. Yakovenko, R., Ped', I., Alekseeva, L., Oliinyk, I. and Tertitsia, O. (2022), "Theoretical and economic basis for the implementation of the tasks of economic management of Ukraine in the conditions of russian aggression", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 2, pp. 58—66. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.2.58.

2. Zaychenko, V.V. (2022), "Innovative technologies in agribusiness", zbirnyk tez II Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii. Stratehiia finansovo-ekonomichnoho rozvytku pidpriemnyts'kykh struktur v umovakh hlobalizatsii [Conference Proceeding of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference. Strategy of financial and economic development of business structures in the conditions of globalization], State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine, pp. 58—60.

3. Liga 360 (2011), Draft Law "On the basics of food security of Ukraine", available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI00A?an=3> (Accessed 6 April 2023).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the creation of conditions for ensuring food security under

martial law", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (Accessed 6 April 2023).

5. Zelens'ka, O.O. (2012), "Food security system: essence and hierarchical levels", Visnyk ZhDTU. Seriia: Ekonomichni nauky, vol. 1 (59), pp. 108—112.

6. Boyko, V.O. and Boyko, L.O. (2022), "Food security and risks for agricultural production during the war in Ukraine", Ekonomika ta suspil'stvo, [Online], vol. 41. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>

7. Yakovenko, R.V. and Ivanchenko, M.R. (2022), "Management of pricing processes for some food products under conditions of russian aggression", Actual priorities of modern science, education and practice, Paris, France, pp. 398—401.

8. Krupin, V.Ye. and Pushak, Ya.Ya. (2012), "Aspects of formation of food security of Ukraine", Ekonomichni innovatsii, vol. 47, pp. 70—80.

9. Yakovenko, R. (2020), "Social responsibility of state regulation measures in relation to agriculture in Ukraine in the context of the covid-19 pandemic", Agrosvit, vol. 13—14, pp. 72—77. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.13-14.72.

10. Holikova, K.P. (2012), "Food security of the state: essence, structure and features of its provision", Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky, vol. 22, no. 2, pp. 408—412.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663